הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תכט

תכט שֶׁאֵין נוֹפְלִין עַל פְּנֵיהֶם כָּל נִיסָן. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א (א) * [א]שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת (ג) פֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח (ב) שְׁלֹשִׁים יוֹם. הַגָּהּ: (ג) וּמִנְהָג לְקָנוֹת (ד) חִטִּים א פְּסָחִים ו׳ (ע״א).

בֵּאֵר הֵיטֵב

א (ג) **פֶּסַח.** וְהוּא הַדִּין שְׁאָר יָמִים טוֹבִים. בַּ״ח (ס״א) מִגֵּן אַבְרָהָם (סק״א) חֹק יַעֲקֹב (סק״ב): (ב) **שְׁלֹשִׁים יוֹם.** וּמַתְחִילִין מִיּוֹם הַפּוּרִים עַצְמוֹ. חֹק יַעֲקֹב (סק״ד) וְיַד אַהֲרֹן (הגב״י), דְּלֹא כְּפָרֵי חָדָשׁ עַיֵּן שָׁם. וְכֵן בְּיוֹם טוֹב עַצְמוֹ שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּעִנְיָנוֹ שֶׁל יוֹם. וּמִנְהָגֵנוּ שֶׁאֵין דּוֹרְשִׁין בָּחָג עַצְמוֹ, גַּם אֵין אָנוּ דּוֹרְשִׁין שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם פֶּסַח [וְאָפְשָׁר מִשּׁוּם דְּעִקַּר תַּקָּנָה הָיָה מִשּׁוּם קָרְבָּנוֹת. תּוֹסְפוֹת בְּכוֹרוֹת (נז: ד״ה בפרוס)], רַק בְּשַׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו פֶּסַח שְׁקוֹרִין שַׁבָּת הַגָּדוֹל. עַיֵּן בַּ״ח (ס״ב) וּבְחֹק יַעֲקֹב (סק״ג) הַשַּׁעַם. וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן (שם). וּמִכָּל מָקוֹם מִצְוָה לְכָל אֶחָד לַעֲסֹק בְּהִלְכוֹת פֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי הַפֶּסַח. בַּ״ח (שם). וּלְעוֹלָם דּוֹרְשִׁין בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל. תְּשׁוּבַת יָעֵץ עֶרֶב פֶּסַח חל

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח וְכוּ׳.** שֶׁהֲרֵי (ג) מֹשֶׁה עוֹמֵד בְּפֶסַח רִאשׁוֹן וּמַזְהִירָן עַל כָּל הִלְכוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. וְהוּא הַדִּין (ב) בְּשְׁאָר יָמִים טוֹבִים נָמֵי דּוֹרְשִׁין קֹדֶם לָכֵן שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּהִלְכוֹתֵיהֶן. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א שֶׁדַּעְתּוֹ דְּבַעֲצָרֶת (ג) סַגִּי מִיּוֹם א׳ בְּסִיוָן. (ד) [ב]וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַחִיּוּב שְׁלֹשִׁים יוֹם הוּא רַק בְּפֶסַח, מִשּׁוּם דְּיֵשׁ בָּהֶן הֲלָכוֹת רַבּוֹת, כְּגוֹן טְחִינַת חִטִּים וַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת וְהַגְעָלַת כֵּלִים וּבְעוּר חָמֵץ, שֶׁאִלּוּ אִם אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן כְּהִלְכוֹתֵיהֶן קֹדֶם פֶּסַח לֵית לְהוּ תַּקָּנָה בְּפֶסַח, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשְׁאָר יָמִים טוֹבִים דֵּי בְּאֵיזֶה יָמִים קֹדֶם. [ג]וְעַל כָּל פָּנִים בְּיוֹם טוֹב גּוּפֵא לְכָלֵי עַלְמָא (ה) צָרִיךְ לִשְׁאֹל וְלִדְרֹשׁ בְּכָל יוֹם טוֹב בְּהִלְכוֹתֶיהָ, וְכִדְאִיתָא בְּסוֹף מְגִלָּה [דַּף ל״ב (ע״א)] ׳מֹשֶׁה תִּקֵּן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּעִנְיָנוֹ שֶׁל יוֹם, הִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח, הִלְכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת, וְהִלְכוֹת חַג בְּחָג׳: **(ב) שְׁלֹשִׁים יוֹם.** (ו) מִיּוֹם הַפּוּרִים עַצְמוֹ. וְעָכְשָׁו נוֹהֲגִין לִדְרֹשׁ בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל [כְּשְׁאָר עֶרֶב פֶּסַח חָל בּוֹ, דְּאָז צָרִיךְ לְהַקְדִּים בַּשַּׁבָּת הַקּוֹדֶם] וּבְשַׁבַּת שׁוּבָה. [וְהָעִקָּר לְהוֹרוֹת לָעָם דַּרְכֵי ה׳ לִלְמֹד הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן, דְּהַיְנוּ דִּינֵי הַגְעָלָה וּבְעוּר חָמֵץ וַאֲפִיַּת הַמַּצָּה וּשְׁאָר הִלְכוֹת פֶּסַח, וְכֵן בְּשַׁבַּת שׁוּבָה לִדְרֹשׁ לִפְנֵיהֶם הִלְכוֹת יוֹם הַכִּפּוּרִים וְחַג הַסְּפוֹת, לְבַד מַה שֶּׁדּוֹרֵשׁ מֵעַנְיַן הַתְּשׁוּבָה, אֲבָל אִם יִהְיֶה הַדְּרָשָׁה רַק בִּפְלִפּוּל אוֹ דְּרוּשׁ בְּעָלְמָא, אֵין יוֹצְאִין בָּזֶה יְדֵי חוֹבָתָן]. וּמִכָּל מָקוֹם מִצְוָה לְכָל אֶחָד לַעֲסֹק בְּהִלְכוֹת פֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם, וְכֵן בָּחָג עַצְמוֹ [אַחֲרוֹנִים]: (ג) **וּמִנְהָג וכו׳.** הוּא מִנְהָג (ו) קָדוּם מִזְּמַן הַגְּמָרָא, וְהוּכָא דָּבָר זֶה בִּירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק קַמָּא דְּבֶכָא בַּתְרָא (ה״ד). (ה) וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת בְּנֵי הָעִיר לְכִפּוֹת זֶה לָזֶה לְעִנְיָן זֶה: (ד) **חִטִּים לְחַלֵּק.** וּבְמִדְרָשׁוֹתֵינוּ הַמְנָהָג לְחַלֵּק לָהֶן קֶמַח, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְקָרְבָה הֲנָיָתָהּ טָפֵי. וְשָׁעוּר הַנְּתִינָה הוּא כְּפִי צָרְכּוֹ לְכָל יְמֵי הַפֶּסַח. וּפָשׁוּט דְּאִם הוּא עָנִי גָּדוֹל וְאֵין לוֹ בְּמֶה לֶאֱפוֹת הַמַּצָּה, צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * **שׁוֹאֲלִין וכו׳.** בְּטוּר אִיתָא ׳שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין׳, וְהוּא מִגְּרְסַת הַגְּמָרָא דִּילָן בְּפִסְחִים דַּף ו׳ (ע״א) וּבְבְכוֹרוֹת דַּף נ״ח (ע״א) וּבְרֵי״ף י״ב (ע״ב) וּבְרֹאשׁ (פסחים ב:) הַגְּרָסָא ׳שׁוֹאֲלִין׳ לְבַד, וְכֵן הַגְּרָסָא בַּעֲבוֹדָה זָרָה (ה:) וּבְסַנְהֶדְרִין י״ב (ע״ב). וְלִכְאוֹרָה אֵין נַפְקָא מִנָּה בָּזֶה, דְּכַנָּנָה אַחַת הִוא, לְשָׁא וְלִתֵּן בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם הַפֶּסַח, וְכֵן אִיתָא בְּרֵישׁ״י רֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּף ד׳ (ע״א ד״ה אתי) וּבְבָבָא קַמָּא ק״ג (ע״א ד״ה ברי״נא) שֶׁהָיוּ דּוֹרְשִׁין בְּרַבִּים בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם פֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. אֲכָן בְּרֵי״ן פֶּרֶק קַמָּא דְּפִסְחִים (ב: ד״ה הצושה) וּפֶרֶק קַמָּא דְּמְגִלָּה (ב: ד״ה פורים). אָמַר, דְּמַה שֶּׁאָמַר ׳שׁוֹאֲלִין׳ הַיְינוּ דְּבָזֶה הַזְּמַן אִם בָּאוּ שְׁנֵי תַּלְמִידִים וְאָחַד שֶׁאֵל בְּהִלְכוֹת פֶּסַח נִזְקָקִין לוֹ קֹדֶם, דְּהוּא בִּכְלַל שׁוֹאֵל בְּעִנְיָן, אֲבָל אֵין חַיּוֹבָא לִלְמֹד שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הִלְכוֹת פֶּסַח, רַק בְּפֶסַח גּוּפֵא, וְזֶהוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם תִּקֵּן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ דּוֹרְשִׁין הִלְכוֹת פֶּסַח ׳בְּפֶסַח׳ וכו׳, לְפִיכָךְ דַּיֵּק כָּאן בִּלְשׁוֹן ׳שׁוֹאֲלִין׳ לְבַד, וּדְבָרָיו הֵן דִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ״א בְּסוֹף פֶּרֶק ד׳ דְּמְגִלָּה (ע. ד״ה ובהא מיתרצא). אֲבָל כַּמָּה רִאשׁוֹנִים פְּלִיגִי עָלָיו, רַשׁ״י בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְתוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמְגִלָּה דַּף ד׳, (ע״א ד״ה מאי אירא), וְהָרוֹקֵחַ (סי׳ רמד), בְּכֻלְּהוּ מְבֹאָר לְהַדְיָא דְּחִיּוּב לִדְרֹשׁ מִקֹּדֶם בַּהֲלָכוֹתָ פֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְכֵן בְּעִטּוּר (ח״ב דף קכ.) הָעְתִּיק הַגְּרָסָא ׳שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין׳, וְכֵן בְּאוֹר זָרוּעַ (ח״א סי׳ מא) הָעְתִּיק דְּדוֹרְשִׁין שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם. וְגַם קָשֶׁה מְאֹד דְּהָלָא בְּסַנְהֶדְרִין י״ב (ע״ב) מְשַׁמַע לְהַדְיָא דְּהַאי ׳שׁוֹאֲלִין׳ דּוֹרְשִׁין הוּא, דְּקָאָמַר הַשַּׁ״ס שָׁם דְּהָלָא מִפּוּרָיָא ׳דְּרִשִׁינַן׳ בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, דְּתַנְיָא שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְגַם עִקַּר הָעִנְיָן מוּכָח כֵּן, דְּאִלּוּ מִפְּנֵי שֶׁנִּזְקָקִין לְתַלְמִיד שֶׁשּׁוֹאֵל כְּעִנְיָן, לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם זֶה יְזַלְזְלוּ בְּחָמֵץ, דְּאֵין כָּאן פְּרִסוּם כְּלָל בָּזֶה שֶׁמַּשִּׁיב לְתַלְמִיד כְּשֶׁשּׁוֹאֵל. וּכְבָר רָאִיתִי שֶׁעָמַד הַב״חַ (ס״א) עַל הָרַ״ן מִסּוּגְיָא דְּסַנְהֶדְרִין הַנַּ״ל, וְכֵן הַפְּרִי חָדָשׁ. וְכֵן בְּעֹלַת תָּמִיד (סק״א) כָּתַב דְּמִסּוּגְיָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה דַּף ו׳ לְעִנְיָן קְרָבָנוֹת שָׁם גַּם כֵּן לֹא מַשְׁמַע כְּדִבְרֵי הָרַ״ן. שׁוּב מָצָאתִי בְּשַׁאֲלְתוֹת (פרי צו שאילתא עח) שֶׁכָּתַב נָמֵי בְּפִשִׁיטוּת וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְתִלְתִין יוֹמִין קַמֵּי פִּסְחָא דְּרִשְׁינַן בְּמִלֵּי דְּפִסְחָא, כִּדְתָנְיָא ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם הַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. וּכְיוֹתֵר מִכֹּאן כֵּן לְהַדְיָא בְּהַלָּכוֹת גְּדוֹלוֹת (הל׳ פסח פרק ב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וּמִקַּמֵּי פִּסְחָא בְּתִלְתִין יוֹמִין מַכְרְזִי לַהּ לְיִשְׂרָאֵל לְמִגְמַר׳ מִלֵּי דְּפִסְחָא וְאַגְמוֹרֵי אֲנָשֵׁי בֵּיתַהּ, דְּתָנְיָא ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, אִם כֵּן נִמְצָא דַּעַת הָרַ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א יְחִידָאִין הֵם נֶגֶד כָּל הָרִאשׁוֹנִים הַנַּ״ל. וְגַם בַּסּוּגְיָא גּוּפָא מַרְבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מוּכָח דְּלָאו לְהָשִׁיב לְשׁוֹאֵל לִבַּד קָאֵי, וְרַק לִלְמֹד וְלִזְכֹּר הֲלָכוֹת, וּמַרְבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל נִשְׁמַע לְתַנָּא קַמָּא, דְּלֹא פְּלִיגִי רַק לְעִנְיָן זְמַן אֲבָל לֹא בְּעֶצֶם הָעִנְיָן. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בָּזֶה בְּמַטֵּה יְהוּדָה (סק״א). וּמַה דְּאִיתָא בְּסוֹף מְגִלָּה (לב.), ׳מֹשֶׁה תִּקֵּן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ דּוֹרְשִׁין הִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח הִלְכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת׳, וְכֵן בְּעֶצֶרֶת׳ וְכוּ׳, כְּבָר תֵּרְצוּ עַל זֶה הַמְקָרְשִׁים, עַיֵּן בֵּית יוֹסֵף (ד״ה תניא) וּבַ״ח (ס״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. וּבְבֵאוּר הַגְּרָ״א מַשְׁמַע דְּמִקְרָא דְּזָקֵא עַל יוֹם הָחָג לִבַּד, רַק עַל יוֹם הָחָג וְעַל כָּל הַזְּמַן שְׁמִקְּדָם, כְּפִי שְׁמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, וּכְעֵין זֶה כָּתַב גַּם כֵּן הַבַּ״ח (שם) [אֶלָּא שֶׁהוּא כָּתַב דִּלְאַחַר שֶׁלָּמְדוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם, שׁוּב אֵין צָרִיךְ לִלְמֹד בָּחָג עַצְמוֹ, וְהָרְבֵּה אַחֲרוֹנִים חוֹלְקִין עָלָיו] וְהַפְּרִי חָדָשׁ. וְהִנֵּה בְּחֹק יַעֲקֹב (סק״א) הֵעִיר דָּבָר חָדָשׁ לְתָרֵץ בָּזֶה קֻשְׁיַּת כָּל הָאַחֲרוֹנִים, דְּאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק א׳ דְּפִסְחִים הֲלָכָה א׳, ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח בַּפֶּסַח הִלְכוֹת חַג בְּחָג, בְּבֵית וַעַד שׁוֹאֲלִין קֹדֶם לְשְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וְכֵן אִיתָא גַּם כֵּן בְּתוֹסֶפְתָּא דְּמְגִלָּה (פ״ג ה״א). [וְזֶה לְשׁוֹן הַפְּנֵי מֹשֶׁה שָׁם: ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח בַּפֶּסַח כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבֵיתוֹ, אֲבָל בְּבֵית וַעַד שֶׁמִּתְקַבְּצִין הַרְבֵּה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד, שׁוֹאֲלִין קֹדֶם לְשְׁלֹשִׁים יוֹם׳]. וְכֵן הַפְּנֵי מֹשֶׁה שָׁם גַּם כֵּן כָּתַב דְּזֶה הָעִיר שֶׁלֹּא בְּבֵית וַעַד קְמַיְרֵי, דְּהַיְנוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּבֵיתוֹ, וְהָא דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הָיְנוּ בְּבֵית הַוַּעַד, וּכְעֵין שֶׁל מֹשֶׁה דְּהַיְנוּ בְּבֵית הַוַּעַד. אָמְנָם בְּאַלִּיָּה רַבָּה (סק״ב) סָתַר דִּבְרֵי הַחֹק יַעֲקֹב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: כֵּיוָן דְּבַשַּׁ״ס דִּילָן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת [בַּפְּסָחִים ו׳ (ע״ב) וּבְיוֹמָא כ״ט: וּבְסַנְהֶדְרִין י״ב: וּבַעֲבוֹדָה זָרָה ה׳ (ע״ב)] מְיַתֵּי הַגְּמָרָא בְּרִיָּתָא זוֹ בְּסָתָם ׳שׁוֹאֲלִין קֹדֶם שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וְלֹא לְשִׁתְּמִיט בְּחַדָּא דְּיוּקָא לוֹמַר בְּבֵית הַוַּעַד, אֶלָּא דְּלֹא סְבִירָא לַהּ הָכִי לְשַׁ״ס דִּילָן, וְכֵן מְשַׁמַע לְכָאוֹרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שָׁם, וְכֵן מְשַׁמַע לְהַדְיָא דְּהַאי ׳שׁוֹאֲלִין׳ דּוֹרְשִׁין הוּא, דְּקָאָמַר הַשַּׁ״ס שָׁם דְּהָלָא מִפּוּרָיָא ׳דְּרִשִׁינַן׳ בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, דְּתַנְיָא שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְגַם עִקַּר הָעִנְיָן מוּכָח כֵּן, דְּאִלּוּ מִפְּנֵי שֶׁנִּזְקָקִין לְתַלְמִיד שֶׁשּׁוֹאֵל כְּעִנְיָן, לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם זֶה יְזַלְזְלוּ בְּחָמֵץ, דְּאֵין כָּאן פְּרִסוּם כְּלָל בָּזֶה שֶׁמַּשִּׁיב לְתַלְמִיד כְּשֶׁשּׁוֹאֵל. וּכְבָר רָאִיתִי שֶׁעָמַד הַב״חַ (ס״א) עַל הָרַ״ן מִסּוּגְיָא דְּסַנְהֶדְרִין הַנַּ״ל, וְכֵן הַפְּרִי חָדָשׁ. וְכֵן בְּעֹלַת תָּמִיד (סק״א) כָּתַב דְּמִסּוּגְיָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה דַּף ו׳ לְעִנְיָן קְרָבָנוֹת שָׁם גַּם כֵּן לֹא מַשְׁמַע כְּדִבְרֵי הָרַ״ן. שׁוּב מָצָאתִי בְּשַׁאֲלְתוֹת (פרי צו שאילתא עח) שֶׁכָּתַב נָמֵי בְּפִשִׁיטוּת וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְתִלְתִין יוֹמִין קַמֵּי פִּסְחָא דְּרִשְׁינַן בְּמִלֵּי דְּפִסְחָא, כִּדְתָנְיָא ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. וּכְיוֹתֵר מִכֹּאן כֵּן לְהַדְיָא בְּהַלָּכוֹת גְּדוֹלוֹת (הל׳ פסח פרק ב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וּמִקַּמֵּי פִּסְחָא בְּתִלְתִין יוֹמִין מַכְרְזִי לַהּ לְיִשְׂרָאֵל לְמִגְמַר׳ מִלֵּי דְּפִסְחָא וְאַגְמוֹרֵי אֲנָשֵׁי בֵּיתַהּ, דְּתָנְיָא ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, אִם כֵּן נִמְצָא דַּעַת הָרַ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א יְחִידָאִין הֵם נֶגֶד כָּל הָרִאשׁוֹנִים הַנַּ״ל. וְגַם בַּסּוּגְיָא גּוּפָא מַרְבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מוּכָח דְּלָאו לְהָשִׁיב לְשׁוֹאֵל לִבַּד קָאֵי, וְרַק לִלְמֹד וְלִזְכֹּר הֲלָכוֹת, וּמַרְבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל נִשְׁמַע לְתַנָּא קַמָּא, דְּלֹא פְּלִיגִי רַק לְעִנְיָן זְמַן אֲבָל לֹא בְּעֶצֶם הָעִנְיָן. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בָּזֶה בְּמַטֵּה יְהוּדָה (סק״א). וּמַה דְּאִיתָא בְּסוֹף מְגִלָּה (לב.), ׳מֹשֶׁה תִּקֵּן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ דּוֹרְשִׁין הִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח הִלְכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת׳, וְכֵן בְּעֶצֶרֶת׳ וְכוּ׳, כְּבָר תֵּרְצוּ עַל זֶה הַמְקָרְשִׁים, עַיֵּן בֵּית יוֹסֵף (ד״ה תניא) וּבַ״ח (ס״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. וּבְבֵאוּר הַגְּרָ״א מַשְׁמַע דְּמִקְרָא דְּזָקֵא עַל יוֹם הָחָג לִבַּד, רַק עַל יוֹם הָחָג וְעַל כָּל הַזְּמַן שְׁמִקְּדָם, כְּפִי שְׁמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, וּכְעֵין זֶה כָּתַב גַּם כֵּן הַבַּ״ח (שם) [אֶלָּא שֶׁהוּא כָּתַב דִּלְאַחַר שֶׁלָּמְדוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם, שׁוּב אֵין צָרִיךְ לִלְמֹד בָּחָג עַצְמוֹ, וְהָרְבֵּה אַחֲרוֹנִים חוֹלְקִין עָלָיו] וְהַפְּרִי חָדָשׁ. וְהִנֵּה בְּחֹק יַעֲקֹב (סק״א) הֵעִיר דָּבָר חָדָשׁ לְתָרֵץ בָּזֶה קֻשְׁיַּת כָּל הָאַחֲרוֹנִים, דְּאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק א׳ דְּפִסְחִים הֲלָכָה א׳, ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח בַּפֶּסַח הִלְכוֹת חַג בְּחָג, בְּבֵית וַעַד שׁוֹאֲלִין קֹדֶם לְשְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וְכֵן אִיתָא גַּם כֵּן בְּתוֹסֶפְתָּא דְּמְגִלָּה (פ״ג ה״א). [וְזֶה לְשׁוֹן הַפְּנֵי מֹשֶׁה שָׁם: ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח בַּפֶּסַח כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבֵיתוֹ, אֲבָל בְּבֵית וַעַד שֶׁמִּתְקַבְּצִין הַרְבֵּה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד, שׁוֹאֲלִין קֹדֶם לְשְׁלֹשִׁים יוֹם׳]. וְכֵן הַפְּנֵי מֹשֶׁה שָׁם גַּם כֵּן כָּתַב דְּזֶה הָעִיר שֶׁלֹּא בְּבֵית וַעַד קְמַיְרֵי, דְּהַיְנוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּבֵיתוֹ, וְהָא דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הָיְנוּ בְּבֵית הַוַּעַד, וּכְעֵין שֶׁל מֹשֶׁה דְּהַיְנוּ בְּבֵית הַוַּעַד. אָמְנָם בְּאַלִּיָּה רַבָּה (סק״ב) סָתַר דִּבְרֵי הַחֹק יַעֲקֹב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: כֵּיוָן דְּבַשַּׁ״ס דִּילָן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת [בַּפְּסָחִים ו׳ (ע״ב) וּבְיוֹמָא כ״ט: וּבְסַנְהֶדְרִין י״ב: וּבַעֲבוֹדָה זָרָה ה׳ (ע״ב)] מְיַתֵּי הַגְּמָרָא בְּרִיָּתָא זוֹ בְּסָתָם ׳שׁוֹאֲלִין קֹדֶם שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וְלֹא לְשִׁתְּמִיט בְּחַדָּא דְּיוּקָא לוֹמַר בְּבֵית הַוַּעַד, אֶלָּא דְּלֹא סְבִירָא לַהּ הָכִי לְשַׁ״ס דִּילָן, וְכֵן מְשַׁמַע לְכָאוֹרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שָׁם, וְכֵן מְשַׁמַע לְהַדְיָא דְּהַאי ׳שׁוֹאֲלִין׳ דּוֹרְשִׁין הוּא, דְּקָאָמַר הַשַּׁ״ס שָׁם דְּהָלָא מִפּוּרָיָא ׳דְּרִשִׁינַן׳ בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, דְּתַנְיָא שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְגַם עִקַּר הָעִנְיָן מוּכָח כֵּן, דְּאִלּוּ מִפְּנֵי שֶׁנִּזְקָקִין לְתַלְמִיד שֶׁשּׁוֹאֵל כְּעִנְיָן, לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם זֶה יְזַלְזְלוּ בְּחָמֵץ, דְּאֵין כָּאן פְּרִסוּם כְּלָל בָּזֶה שֶׁמַּשִּׁיב לְתַלְמִיד כְּשֶׁשּׁוֹאֵל. וּכְבָר רָאִיתִי שֶׁעָמַד הַב״חַ (ס״א) עַל הָרַ״ן מִסּוּגְיָא דְּסַנְהֶדְרִין הַנַּ״ל, וְכֵן הַפְּרִי חָדָשׁ. וְכֵן בְּעֹלַת תָּמִיד (סק״א) כָּתַב דְּמִסּוּגְיָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה דַּף ו׳ לְעִנְיָן קְרָבָנוֹת שָׁם גַּם כֵּן לֹא מַשְׁמַע כְּדִבְרֵי הָרַ״ן. שׁוּב מָצָאתִי בְּשַׁאֲלְתוֹת (פרי צו שאילתא עח) שֶׁכָּתַב נָמֵי בְּפִשִׁיטוּת וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְתִלְתִין יוֹמִין קַמֵּי פִּסְחָא דְּרִשְׁינַן בְּמִלֵּי דְּפִסְחָא, כִּדְתָנְיָא ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. וּכְיוֹתֵר מִכֹּאן כֵּן לְהַדְיָא בְּהַלָּכוֹת גְּדוֹלוֹת (הל׳ פסח פרק ב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וּמִקַּמֵּי פִּסְחָא בְּתִלְתִין יוֹמִין מַכְרְזִי לַהּ לְיִשְׂרָאֵל לְמִגְמַר׳ מִלֵּי דְּפִסְחָא וְאַגְמוֹרֵי אֲנָשֵׁי בֵּיתַהּ, דְּתָנְיָא ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, אִם כֵּן נִמְצָא דַּעַת הָרַ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א יְחִידָאִין הֵם נֶגֶד כָּל הָרִאשׁוֹנִים הַנַּ״ל. וְגַם בַּסּוּגְיָא גּוּפָא מַרְבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מוּכָח דְּלָאו לְהָשִׁיב לְשׁוֹאֵל לִבַּד קָאֵי, וְרַק לִלְמֹד וְלִזְכֹּר הֲלָכוֹת, וּמַרְבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל נִשְׁמַע לְתַנָּא קַמָּא, דְּלֹא פְּלִיגִי רַק לְעִנְיָן זְמַן אֲבָל לֹא בְּעֶצֶם הָעִנְיָן. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בָּזֶה בְּמַטֵּה יְהוּדָה (סק״א). וּמַה דְּאִיתָא בְּסוֹף מְגִלָּה (לב.), ׳מֹשֶׁה תִּקֵּן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ דּוֹרְשִׁין הִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח הִלְכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת׳, וְכֵן בְּעֶצֶרֶת׳ וְכוּ׳, כְּבָר תֵּרְצוּ עַל זֶה הַמְקָרְשִׁים, עַיֵּן בֵּית יוֹסֵף (ד״ה תניא) וּבַ״ח (ס״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. וּבְבֵאוּר הַגְּרָ״א מַשְׁמַע דְּמִקְרָא דְּזָקֵא עַל יוֹם הָחָג לִבַּד, רַק עַל יוֹם הָחָג וְעַל כָּל הַזְּמַן שְׁמִקְּדָם, כְּפִי שְׁמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, וּכְעֵין זֶה כָּתַב גַּם כֵּן הַבַּ״ח (שם) [אֶלָּא שֶׁהוּא כָּתַב דִּלְאַחַר שֶׁלָּמְדוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם, שׁוּב אֵין צָרִיךְ לִלְמֹד בָּחָג עַצְמוֹ, וְהָרְבֵּה אַחֲרוֹנִים חוֹלְקִין עָלָיו] וְהַפְּרִי חָדָשׁ. וְהִנֵּה בְּחֹק יַעֲקֹב (סק״א) הֵעִיר דָּבָר חָדָשׁ לְתָרֵץ בָּזֶה קֻשְׁיַּת כָּל הָאַחֲרוֹנִים, דְּאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק א׳ דְּפִסְחִים הֲלָכָה א׳, ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח בַּפֶּסַח הִלְכוֹת חַג בְּחָג, בְּבֵית וַעַד שׁוֹאֲלִין קֹדֶם לְשְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וְכֵן אִיתָא גַּם כֵּן בְּתוֹסֶפְתָּא דְּמְגִלָּה (פ״ג ה״א). [וְזֶה לְשׁוֹן הַפְּנֵי מֹשֶׁה שָׁם: ׳שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח בַּפֶּסַח כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבֵיתוֹ, אֲבָל בְּבֵית וַעַד שֶׁמִּתְקַבְּצִין הַרְבֵּה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד, שׁוֹאֲלִין קֹדֶם לְשְׁלֹשִׁים יוֹם׳]. וְכֵן הַפְּנֵי מֹשֶׁה שָׁם גַּם כֵּן כָּתַב דְּזֶה הָעִיר שֶׁלֹּא בְּבֵית וַעַד קְמַיְרֵי, דְּהַיְנוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּבֵיתוֹ, וְהָא דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הָיְנוּ בְּבֵית הַוַּעַד, וּכְעֵין שֶׁל מֹשֶׁה דְּהַיְנוּ בְּבֵית הַוַּעַד. אָמְנָם בְּאַלִּיָּה רַבָּה (סק״ב) סָתַר דִּבְרֵי הַחֹק יַעֲקֹב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: כֵּיוָן דְּבַשַּׁ״ס דִּילָן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת [בַּפְּסָחִים ו׳ (ע״ב) וּבְיוֹמָא כ״ט: וּבְסַנְהֶדְרִין י״ב: וּבַעֲבוֹדָה זָרָה ה׳ (ע״ב)] מְיַתֵּי הַגְּמָרָא בְּרִיָּתָא זוֹ בְּסָתָם ׳שׁוֹאֲלִין קֹדֶם שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וְלֹא לְשִׁתְּמִיט בְּחַדָּא דְּיוּקָא לוֹמַר בְּבֵית הַוַּעַד, אֶלָּא דְּלֹא סְבִירָא לַהּ הָכִי לְשַׁ״ס דִּילָן

לְחַלְּקָן לַעֲנִיִּים לְצֹרֶךְ פֶּסַח, וְכָל מִי שֶׁדָּר בָּעִיר (ג) [ג] (ה) *שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ צָרִיךְ (ד) (ו) לִתֵּן לָזֶה (אור זרוע (ח"ב סי' רנה)):
ב [ב]**אֵין נוֹפְלִין עַל פְּנֵיהֶם** (ז) **בְּכָל חֹדֶשׁ** (ה) **נִיסָן, וְאֵין אוֹמְרִים** (ו) (ח) **צִדְקָתְךָ בְּשַׁבָּת בְּמִנְחָה, וְאֵין מַסְפִּידִין בּוֹ,**
[ג]**וְאֵין מִתְעַנִּין בּוֹ** (ט) [ד]**לְהַזְכִּיר** (ז) **בְּצִבּוּר, וְהַבְּכוֹרוֹת מִתְעַנִּין בּוֹ בְּעֶרֶב פֶּסַח.** הַגָּהּ: גַּם אֵין אוֹמְרִים צִדּוּק הַדִּין בְּכָל
חֹדֶשׁ נִיסָן. וְנָהֲגוּ שֶׁאֵין מִתְעַנִּין בּוֹ תַּעֲנִית כְּלָל, (י) אֲפִלּוּ יוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו אוֹ אִמּוֹ, (יא) אֲבָל תַּעֲנִית (ח) חֲלוֹם מִתְעַנִּין. וְאֵין
אוֹמְרִים (יב) מִזְמוֹר (ט) לְתוֹדָה וְאֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם [א]וְלַמְנַצֵּחַ (י) (יג) בְּעֶרֶב פֶּסַח וְלֹא בְּיוֹם טוֹב (מנהגים (דיני ערב פסח)). וְנוֹהֲגִים
לְהַרְבּוֹת קְצָת בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה בְּיוֹם אַחַר הֶחָג, וְהוּא (יא) (יד) אִסְרוּ חַג (גמרא ורש"י פרק לולב (סוכה מה: ורש"י ד"ה באכילה)):

ב טוּר בְּשֵׁם מָצָא כָּתוּב [ו]בְּמַסֶּכֶת סוֹפְרִים (ו)בְּפֶרֶק בַּתְרָא (פכ"א הל' א-ג) וְכֵן כָּתַב הָרוֹקֵחַ סִימָן רמ"ה. ג בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ועל מ"ש רבינו ונראה) בְּשֵׁם מַסֶּכֶת סוֹפְרִים שֶׁבְּיָדֵינוּ (שם). ד פֵּרֵשׁ הַבֵּית יוֹסֵף (שם) שֶׁהַתַּלְמִידִים שֶׁנּוֹהֲגִים לְהִתְעַנּוֹת בה"ב מִפְּנֵי חִלּוּל הַשֵּׁם וְכוּ' כְּדִלְקַמָּן סִימָן תק"פ (ס"ג) גַּם בְּנִיסָן מִתְעַנִּין וְכוּ' עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ וּכְבָר כָּתַב רַמָּ"א בְּהַגָּ"ה הַמִּנְהָג.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [ג] **שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ה) בְּשֵׁם עֲבוֹדַת הַגָּפֶן (דיני קניית חטים לעניים אות א) אִם עָשׂוּ שִׁבְעָה טוֹבֵי הָעִיר נְדָבָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְצֹרֶךְ חִטִּים וְהָיוּ אוֹרְחִין, אֵין לַגַּבָּאִים וְשִׁבְעָה טוֹבֵי הָעִיר מֵאוֹתָהּ הָעִיר לְחַיְּבָם, כִּי הֵם נוֹתְנִים בְּעִירָם. וּמִי שֶׁנָּדַר לִצְדָקָה תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הַפֶּסַח, שָׁרִי לִקַּח מִזֶּה חִטִּים לַעֲנִיִּים, אַף בְּמָקוֹם

בַּאֵר הֵיטֵב

בּוֹ, דְּאָז צְרִיכִים לְהַקְדִּים. מַהֲרִי"ל (מנהגים הל' שלושים יום קודם הפסח): (ג) **שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ.** וְהוּא הַדִּין הָעָנִי הַדָּר פֹּה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מְחֻיָּבִים לִתֵּן לוֹ. בֵּית יוֹסֵף בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רנ"ו (ד"ה גרסינן בירושלמי). וְכָתַב הַסְּמַ"ק (מצוה רמח) דְּהָאִידְנָא סַגִּי בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם. וְכֵן כָּתַב הָרַב בְּיוֹרֶה דֵּעָה שָׁם (ס"ה). וְאִם דַּעְתּוֹ לְהִשְׁתַּקֵּעַ, הָוֵי כְּאַנְשֵׁי עִיר מִיָּד, כַּמְבֹאָר שָׁם. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וְנִרְאֶה לִי דְּעָנִי שֶׁאֵינוֹ דָּר פֹּה שְׁלֹשִׁים יוֹם, מִכָּל מָקוֹם מְחֻיָּבִים לִתֵּן לוֹ מַצָּה לֶאֱכֹל, אֶלָּא שֶׁאֵין נוֹתְנִים לוֹ חִטִּים, עַיֵּן שָׁם: (ד) **לִתֵּן.** אֲפִלּוּ תַּלְמִיד חָכָם הַפָּטוּר מִמַּס. שְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט): (ה) **נִיסָן.** מִפְּנֵי שֶׁשְּׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים הִקְרִיבוּ שְׁנֵים עָשָׂר יָמִים, וְכָל יוֹם הַקָּרְבָּן הוּא יוֹם טוֹב שֶׁלּוֹ, וְאַחַר כָּךְ עֶרֶב פֶּסַח וּפֶסַח וְאִסְרוּ חַג, אִם כֵּן יָצָא רֹב הַחֹדֶשׁ בִּקְדֻשָּׁה, [וּבַשַּׁ"ס דִּמְנָחוֹת (סה.) הַטַּעַם מֵרֵישׁ יַרְחָא דְּנִיסָן אִיתּוֹקֵם תְּמִידָא כוּ', עַיֵּן שָׁם. עַיֵּן חֹק יַעֲקֹב הנ"מ], לְפִיכָךְ עוֹשֶׂה כֻּלָּהּ קֹדֶשׁ: **ב** (ו) **צִדְקָתְךָ.** גַּם אֵין אוֹמְרִים יְהִי רָצוֹן שֶׁלְּאַחַר קְרִיאַת הַתּוֹרָה. גַּם אֵין מַזְכִּירִין בּוֹ נְשָׁמוֹת. גַּם אֵין אוֹמְרִים קַדִּישׁ אַחַר צִדּוּק הַדִּין. וּנְקֹט כְּלָלָא בְּיָדְךָ, דְּצִדּוּק הַדִּין וְצִדְקָתְךָ צֶדֶק וְרַחוּם וְחַנּוּן שָׁוִים הֵם. וְכָתַב רַמָּ"א בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ת"א (ס"ו) שֶׁאֵין אוֹמְרִים צִדּוּק הַדִּין בְּעֶרֶב שַׁבָּת אַחַר חֲצוֹת, וְהוּא הַדִּין בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב. וּבְעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּבְעֶרֶב חֲנֻכָּה אוֹמְרִים אַחַר חֲצוֹת. [וּבְהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת בְּאַשְׁכְּנַז אוֹמְרִים אַחַר חֲצוֹת בַּהֲלִיכָה]. לְבוּשׁ (יו"ד שם ס"ו). וְעַיֵּן שְׁלָ"ה (מס' פסחים פרק נר מצוה אות ו) שֶׁיֵּשׁ לִקְרוֹת בְּנִיסָן כָּל יוֹם הַנָּשִׂיא שֶׁלּוֹ, וּבְי"ג, פָּרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ עַד 'כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה' (במדבר ח ד): (ז) **בְּצִבּוּר.** פֵּרוּשׁ דְּאֵין מַזְכִּירִין הַתַּעֲנִית בְּצִבּוּר, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הַיָּחִיד שֶׁנָּהַג לְהִתְעַנּוֹת בה"ב מֻתָּר לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ לְדַעַת הַמְחַבֵּר, לָכֵן כָּתַב הָרַמָּ"א שֶׁאֵין מִתְעַנִּין בּוֹ תַּעֲנִית כְּלָל: (ח) **חֲלוֹם מִתְעַנִּין.** וְאֵין צָרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ. וְאִם הִתְעַנָּה בְּשַׁבָּת תַּעֲנִית חֲלוֹם, יִתְעַנֶּה תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ בְּנִיסָן, וְהוּא הַדִּין בֵּין יוֹם כִּפּוּר לְסֻכּוֹת אוֹ בִּימֵי הַגְּבָלָה. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לִי דְּאִם הוּא סָמוּךְ לָעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, יִתְעַנֶּה בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ שֶׁהוּא תַּעֲנִית צַדִּיקִים כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר סִימָן תק"פ (ס"ב). וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן מִתְעַנֶּה. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ו). וְהַבַּ"ח (ס"ד) וּשְׁלָ"ה (שם אות ח) כָּתְבוּ דְּאַחַר אִסְרוּ חַג יֵשׁ לְהִתְעַנּוֹת יָאר־צַיְיט, וְהוּא הַדִּין עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר. וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) וְטַ"ז (סק"ג) וְחֹק יַעֲקֹב (סק"ח) כָּתְבוּ דְּאֵין לְהַחְמִיר, דְּתַעֲנִיתִים אֵלּוּ חֻמְרָא בְּעָלְמָא הֵם. [וְחֹק יַעֲקֹב מְסַיֵּם פֹּק חֲזִי מַאי עַמָּא דָּבַר (*)]. וְחָתָן, עַיֵּן סִימָן תקע"ג (ס"א) דִּינוֹ: (ט) **לְתוֹדָה.** שֶׁלַּחְמֵי תּוֹדָה הָיוּ חָמֵץ, וַאֲפִלּוּ בְּעֶרֶב פֶּסַח אָסוּר לְהַקְרִיבָהּ שֶׁיָּבוֹא לִידֵי נוֹתָר: (י) **בְּעֶרֶב פֶּסַח.** וּמַשְׁכִּימִין לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעֶרֶב פֶּסַח כְּדֵי שֶׁיִּגְמֹר סְעוּדָתוֹ קֹדֶם אַרְבַּע שָׁעוֹת. מַהֲרִי"ל (מנהגים הל' ער"פ): (יא) **אִסְרוּ חַג.** הַמִּנְהָג שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל אִסְרוּ חַג, עַיֵּן

(*) נראה דקאי על באר היטב ס"ק ו' לגבי צידוק הדין בערב ראש חודש וחנוכה, דע"ז מסיים כך החק יעקב ס"ק ז'.

בֵּאוּר הֲלָכָה

וְעַל כָּל פָּנִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בַּחֲבוּרוֹת בְּוַדַּאי יֵשׁ חִיּוּב לִלְמֹד שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם אַף לְדִבְרֵי הַיְרוּשַׁלְמִי, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּנֵי מֹשֶׁה:

* **שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. וְנוֹתְנִין זֶה אַף לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְזוֹן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה סְעוּדוֹת, אַף**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

גַּם דְּמֵי הָאֲפִיָּה, דְּהוּא בִּכְלַל 'דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ': (ה) **שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ.** וְאִם אָנוּ רוֹאִין שֶׁנִּכְנַס בָּעִיר עַל דַּעַת לְהִשְׁתַּקֵּעַ שָׁם, לְאַלְתַּר חַיָּב. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה (סק"ג). וְדִין זֶה דִּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ (ט) שַׁיָּךְ גַּם לְעָנִי, שֶׁאָז חַיָּבִים לִתֵּן לוֹ כִּשְׁאָר עֲנִיֵּי הָעִיר, וְאִם דַּעְתּוֹ לְהִשְׁתַּקֵּעַ, לְאַלְתַּר חַיָּבִים לִתֵּן לוֹ. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים בְּשֵׁם הַסְּמַ"ק (מצוה רמח), דְּהָאִידְנָא נוֹהֲגִים בְּכָל הַצְּדָקוֹת בֵּין לְעִנְיַן בַּעֲלֵי הַבָּתִּים בֵּין לְעִנְיַן הָעֲנִיִּים, בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם. וַאֲפִלּוּ הָעָנִי שֶׁאֵין דָּר פֹּה שְׁלֹשִׁים יוֹם, אַף שֶׁאֵין מְחֻיָּבִים לִתֵּן לוֹ קֶמַח לְכָל יְמֵי הַפֶּסַח בְּבַת אַחַת, מִכָּל מָקוֹם חַיָּבִים לִתֵּן לוֹ מַצָּה בְּפֶסַח כְּדֶרֶךְ שֶׁחַיָּבִים לִתֵּן לוֹ פַּת כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, מְזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדּוֹת לְכָל יוֹם וָיוֹם מִימוֹת הַחֹל שֶׁהוּא שׁוֹהֶה בָּעִיר, וּבְשַׁבָּת מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רנ"ו (ס"א), עַיֵּן שָׁם: (ו) **לִתֵּן לָזֶה.** וַאֲפִלּוּ תַּלְמִיד חָכָם הַפָּטוּר מִמַּס [אַחֲרוֹנִים]. וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א"א סק"ב). וְשִׁעוּר הַנְּתִינָה צָרִיךְ לְהַעֲרִיךְ עַל כָּל אֶחָד לְפִי מָמוֹנוֹ. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁתַּמְּטִים עַצְמָם מִלִּתֵּן קֶמַח עֲנִיִּים, יֵשׁ עָוֹן בְּיָדָם, וְהִנֵּה יָדוּעַ שֶׁעֵינֵי הָעֲנִיִּים נְשׂוּאוֹת לָזֶה, וּכְשֶׁהֵם יִשָּׁאֲרוּ (י) בְּדֹחַק וּבִרְעָבוֹן וְהוּא יַעֲלִים עַיִן בָּזֶה, יָדוּעַ מַה שֶּׁאָמַר הַגְּמָרָא סַנְהֶדְרִין ל"ה (ע"א) כָּל תַּעֲנִית וְכוּ', עַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י (ד"ה כל תענית), וְהוּא גַּם כֵּן כְּעֵין זֶה: **ב** (ז) **בְּכָל חֹדֶשׁ נִיסָן.** מִפְּנֵי שֶׁשְּׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים הִקְרִיבוּ בִּשְׁנֵים עָשָׂר יָמִים, וְכָל יְמֵי הַקָּרְבָּן הָיָה יוֹם טוֹב שֶׁלּוֹ, וְעֶרֶב פֶּסַח, וִימֵי הַפֶּסַח גּוּפָא, וְאִסְרוּ חַג, אִם כֵּן יָצָא רֹב הַחֹדֶשׁ בִּקְדֻשָּׁה, לְפִיכָךְ עוֹשִׂין כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ: (ח) **צִדְקָתְךָ.** גַּם אֵין אוֹמְרִים בְּחֹדֶשׁ נִיסָן הַ'יְהִי רָצוֹן' שֶׁאַחַר קְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְאֵין מַזְכִּירִין בּוֹ נְשָׁמוֹת, וְגַם צִדּוּק הַדִּין וְהַקַּדִּישׁ שֶׁאַחֲרָיו אֵין אוֹמְרִים. וְהַכְּלָל דְּצִדּוּק הַדִּין וְ'צִדְקָתְךָ צֶדֶק' וְ'רַחוּם וְחַנּוּן' שָׁוִין. וְכֵן בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְעֶרֶב יוֹם טוֹב אַחַר חֲצוֹת אֵין אוֹמְרִים, אֲבָל בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְעֶרֶב חֲנֻכָּה אַחַר חֲצוֹת אוֹמְרִים צִדּוּק הַדִּין. וְטוֹב לִקְרוֹת בְּנִיסָן בְּכָל יוֹם הַנָּשִׂיא שֶׁלּוֹ, וּבְיוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, פָּרָשַׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ עַד 'כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה' (במדבר ח ד) [אַחֲרוֹנִים]: (ט) **לְהַזְכִּיר בְּצִבּוּר.** פֵּרוּשׁ, דְּאֵין מַזְכִּירִין הַתַּעֲנִית בְּצִבּוּר, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הַיָּחִיד שֶׁנָּהַג לְהִתְעַנּוֹת שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי, מֻתָּר לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ לְדַעַת הַמְחַבֵּר. וּמִנְהָגֵנוּ כְּהָרַמָּ"א שֶׁאֵין לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל [אַחֲרוֹנִים]: (י) **אֲפִלּוּ יוֹם וְכוּ'.** הַיְנוּ בְּכָל הַחֹדֶשׁ נִיסָן, וְכֵן עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר גַּם כֵּן אֵין מִתְעַנִּין אֲפִלּוּ הַנּוֹהֲגִים לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ, אֲבָל הֶחָתָן וְהַכַּלָּה בְּיוֹם חֻפָּתָם נוֹהֲגִים לְהִתְעַנּוֹת אֲפִלּוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן, מִטַּעַם שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תקע"ג (ס"א) [אַחֲרוֹנִים]: (יא) **אֲבָל תַּעֲנִית חֲלוֹם מִתְעַנִּין.** וְאֵין צָרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ בְּחֹדֶשׁ אִיָּר כְּדֵי שֶׁיְּכֻפַּר לוֹ עַל מַה שֶּׁהִתְעַנָּה בְּחֹדֶשׁ נִיסָן עַל חֲלוֹמוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת מִי שֶׁמִּתְעַנֶּה תַּעֲנִית חֲלוֹם בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד שֶׁהוּא צָרִיךְ לֵישֵׁב בְּתַעֲנִית עַל תַּעֲנִיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תי"ח (ס"ה). וְאִם הִתְעַנָּה בְּשַׁבָּת שֶׁבְּתוֹךְ נִיסָן תַּעֲנִית חֲלוֹם, מֻתָּר לְהִתְעַנּוֹת לְיוֹם מָחָר בְּיוֹם רִאשׁוֹן עַל מַה שֶּׁהִתְעַנָּה בְּשַׁבָּת, כֵּיוָן שֶׁאִסּוּר תַּעֲנִית זֶה אֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג. וַאֲפִלּוּ אִם חָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, וּבְשַׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו הִתְעַנָּה תַּעֲנִית חֲלוֹם, מֻתָּר לוֹ לֵישֵׁב בְּתַעֲנִית בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן עַל מַה שֶּׁהִתְעַנָּה בְּשַׁבָּת [אַחֲרוֹנִים]: (יב) **מִזְמוֹר לְתוֹדָה.** שֶׁלַּחְמֵי תּוֹדָה הָיוּ חָמֵץ, וַאֲפִלּוּ בְּעֶרֶב פֶּסַח אָסוּר לְהַקְרִיבָהּ, שֶׁיָּבוֹא לִידֵי נוֹתָר: (יג) **בְּעֶרֶב פֶּסַח.** וּמַשְׁכִּימִין לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעֶרֶב פֶּסַח כְּדֵי שֶׁיִּגְמֹר סְעֻדָּתוֹ קֹדֶם אַרְבַּע שָׁעוֹת [מַהֲרִי"ל (מנהגים הל' ער"פ)]: (יד) **אִסְרוּ חַג.** הַמִּנְהָג שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ט) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, וְהוּא מֵהַיְרוּשַׁלְמִי (בבא בתרא פ"א ה"ד). וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי וְאִם דַּעְתּוֹ וְכוּ', כֵּן כָּתַב הַגְּרַ"ז (ס"ו) **וּבִפְרִי מְגָדִים** (א"א סק"ב) **מִסְתַּפֵּק קְצָת בָּזֶה:** (י) וְאֶפְשָׁר דְּמִשּׁוּם זֶה תִּקְנוּ קַדְמוֹנֵינוּ בְּפֶסַח יוֹתֵר מִשְּׁאָרֵי רְגָלִים, שֶׁהוּא זְמַן חֵרוּת וְיוֹשְׁבִין מְסֻבִּין וְכָל אֶחָד הוּא וּבֵיתוֹ בְּרֹב שִׂמְחָה, אֵין זֶה כָּבוֹד לַה' שֶׁהָעֲנִיִּים יִהְיוּ אָז רְעֵבִים וּצְמֵאִים, וְעַל כֵּן נוֹתְנִין לוֹ קֶמַח עַל כָּל יְמֵי הַפֶּסַח שֶׁיּוּכַל גַּם הוּא לְסַפֵּר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּשִׂמְחָה. וְעוֹד טַעַם פָּשׁוּט, דְּחָמֵץ אֵינוֹ רַשַּׁאי לֶאֱכֹל, וּמַצָּה אֵינוֹ מָצוּי כָּל כָּךְ לְהַשִּׂיג לִקְנוֹת, וְאִם לֹא יָכִינוּ לוֹ עַל כָּל יְמֵי פֶּסַח אֶפְשָׁר שֶׁיִּשָּׁאֵר בָּרָעָב אוֹ יוּכַל לָבוֹא לִידֵי קִלְקוּל, וּמָצָאתִי זֶה הַטַּעַם בְּמַטֵּה יְהוּדָה (סק"ב):

ליקוטי דברי הרב: א] בשו"ע הרב כאן (סי"ב) גם פסק כן שאומרים למנצח בחודש ניסן. ובסידור (קודם למנצח) כתב שמנהג ספרד שבכל יום שאין בו תחנון ונפילת אפים, אין אומרים למנצח יענך. ולענין אב הרחמים, ראה במשנה ברורה סימן רפ"ד (ס"ק יז-יח) ובליקוטי דברי הרב שם.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תֹּל תֹּלֹא

תֹּל וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [א]שַׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּסַח קוֹרִין אוֹתוֹ שַׁבַּת הַגָּדוֹל, (א) מִפְּנֵי (ג) [א] הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ. הַגָּהּ: וְהַמִּנְהָג לוֹמַר (ב) *בְּמִנְחָה, (ג) הַהַגָּדָה, מִתְּחִלַּת עֲבָדִים הָיִינוּ עַד לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ. וּפוֹסְקִים לוֹמַר 'בָּרְכִי נַפְשִׁי' (מנהגים (מנהגי חודש ניסן)):

א תּוֹסָפוֹת בְּשַׁבָּת פ"ז (ע"ב ד"ה ואותו) וְכֵן כָּתַב הַכָּל בּוֹ (סי' מז) וְשִׁבְלֵי הַלֶּקֶט (סי' רה).

תֹּלֹא זְמַן בְּדִיקַת הֶחָמֵץ. וּבוֹ ב' סְעִיפִים:

א (ג) (א) [א]בִּתְחִלַּת לֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן, [*] (ב) בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ (ג) לְאוֹר הַנֵּר בְּחוֹרִין וּבִסְדָקִין, בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת (ד) שֶׁדֶּרֶךְ לְהַכְנִיס שָׁם חָמֵץ: ב [ב]יִזָּהֵר כָּל אָדָם (ג) (ה) שֶׁלֹּא יַתְחִיל בְּשׁוּם מְלָאכָה (ג) (ו) *וְלֹא

א מִשְׁנָה רֵישׁ פְּסָחִים (ב.). ב הָרַב הַמַּגִּיד (חמץ ומצה פרק ב ה"ג) בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת (עיין תורי"פ ד. ד"ה לא).

בְּאֵר הֵיטֵב

מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח). מָצָאתִי כָּתוּב לְהַטִּיל אִסּוּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְאַיְזָה צֹרֶךְ גָּדוֹל מֻתָּר בְּנִיסָן אַף שֶׁאָסוּר בְּתִשְׁרֵי:

א (ג) הַנֵּס. שֶׁלָּקְחוּ כָּל אֶחָד שֶׂה בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, וְאוֹתָהּ שָׁנָה הָיָה עֲשִׂירִי בַּחֹדֶשׁ בְּשַׁבָּת. וְהִקְשׁוּ הֲוֵי לֵיהּ לִקְבֹּעַ בַּעֲשִׂירִי לַחֹדֶשׁ אֲפִלּוּ חָל בְּחֹל, עַיֵּן אַחֲרוֹנִים וּבְחֹק יַעֲקֹב (סק"ב). וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה הַבֵּית יוֹסֵף (ד"ה שבת) דְּאִם כֵּן כָּל הָאַרְבָּעָה יָמִים יִהְיוּ נִקְרָאִים גְּדוֹלִים, יֵשׁ לוֹמַר דְּהַנֵּס הָיָה שֶׁאוֹמְרִים שֶׁרוֹצִים לִשְׁחֹט לֵאלֹהֵיהֶם, וּבְשַׁבָּת אָמַר הַמִּצְרִי אֱמֶת הוּא וּמַה שֶּׁלֹּא שָׁחְטוּ מִשּׁוּם שֶׁהוּא שַׁבָּת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר יָמִים. מֵהָרַב רַבִּי מֹשֶׁה רַבִּי אֵלִיוֹשׁ. אֵין מַפְטִירִין 'וְעָרְבָה' אֶלָּא כְּשֶׁחָל שַׁבַּת הַגָּדוֹל בְּעֶרֶב פֶּסַח, וְכֵן נוֹהֲגִין. רַשַּׁ"ל הָיָה דּוֹרֵשׁ שֶׁכָּל אֶחָד יֹאכַל מְעַט קֹדֶם הַפֶּסַח מִקֶּמַח שֶׁל פֶּסַח, כִּי שֶׁמָּא הָיָה שָׁם חֲשַׁשׁ חִמּוּץ וְיִתְלֶה בְּמַה שֶּׁאָכַל. [וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) תָּמֵהּ עָלָיו דְּזֶה אֵינוֹ אֶלָּא בְּדָבָר יָבֵשׁ עַיֵּן יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ק"י (ס"ז), וְקָמַח בְּקָמַח הָוֵי דָּבָר לַח, עַיֵּן שָׁם. וְחֹק יַעֲקֹב (סק"א) כָּתַב דְּדִינָא קָאָמַר, וְאַף עַל גַּב דְּלֹא מְהַנֵּי עַל כָּל פָּנִים כִּי אִם בְּנָפַל אֶחָד מֵהֶם בְּשׁוֹגֵג, עַיֵּן שָׁם]. טוֹב לִתֵּן מִמֶּנּוּ לַעֲנִיִּים. מַטֵּה מֹשֶׁה (סי' תקמג) וּשְׁלָ"ה (מס' פסחים פרק נר מצוה אות יא):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שֶׁקְּבִיעוּת חִטֵּי דְּפִסְחָא בִּפְרָטוּת, וְאֵין כּוֹלְלִים אוֹתָם בִּכְלַל צִדְקוֹת כָּל הַשָּׁנָה. (וְהַטַּעַם לְפִי שֶׁנּוֹתְנִים מִזֶּה גַּם לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים עֲנִיִּים שֶׁגְּנַאי לָהֶם לְקַבֵּל צְדָקָה). וְאִם גָּבוּ לְצֹרֶךְ חִטִּים וְהוֹתִירוּ, אֵין לְשַׁנּוֹת לִדְבָרִים אֲחֵרִים, אֶלָּא יִתְּנוּ לַעֲנִיִּים לִשְׁאָר צָרְכֵי הַפֶּסַח, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּסוֹף סֵפֶר וַעַד לַחֲכָמִים, בְּקוּנְטְרֵס טוֹב עַיִן (סי' יח אות עז) כָּתַב שֶׁאִם קָנָה בֵּית דִּירָה, אֲפִלּוּ תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ חָשׁוּב כְּאַנְשֵׁי הָעִיר, וְאִם רַק שָׂכַר בֵּית דִּירָה לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, אֶפְשָׁר קֹדֶם שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר, עַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב כֵּן בְּשֵׁם קֶצֶת מְפָרְשִׁים. וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן קס"ג (ס"ב בהג"ה):

א [א] הַנֵּס. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּדָגוּל מַרְבָּבָה מַה שֶּׁכָּתַב עַל דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"א) בָּזֶה, דְּרַשַּׁ"ל סְבִירָא לֵיהּ דְּהָוֵי יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ, אֶלָּא דְּהָוֵי דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין וּמְהַנֵּי נֶאֱכַל אֶחָד, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת בֵּית אֶפְרַיִם חֵלֶק חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן כ"ה בְּדִינֵי בְּרֵרָה מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְיַשֵּׁב קוּשְׁיַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם עַל פִּי דִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת בִּתְמוּרָה (ל. ד"ה ואידך), עַיֵּן שָׁם:

א [בשו"ע] בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ. וְכָתַב בְּשׁוּ"ת בֵּית יְהוּדָה (או"ח סי' ה) שֶׁאוֹנֵן פָּטוּר

(ג) הַהַגָּדָה. אֲפִלּוּ חָל שַׁבַּת הַגָּדוֹל בְּעֶרֶב פֶּסַח:

א (ג) בִּתְחִלַּת. פֵּרוּשׁ סָמוּךְ לִכְנִיסַת הַלַּיְלָה. רַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב ה ח"א) וְרַ"ן (א. ד"ה גמ') וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"א). וְהַחֹק יַעֲקֹב (סק"א) פָּסַק דְּהַבְּדִיקָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בַּלַּיְלָה מַמָּשׁ אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, וְלֹא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. [וְהָרַאֲבַ"ד (בהשגות על המאור א.) דִּיֵּק מִלְּשׁוֹן אוֹר דְּרָצָה לוֹמַר שֶׁיֶּשְׁנוֹ עֲדַיִן קֶצֶת יוֹם, דְּמִשּׁוּם לִישְׁנָא מְעַלְיָא לֹא הָוֵי לֵיהּ לְתַנָּא מֵשִׂים אוֹר לְחֹשֶׁךְ. וְרֹב פּוֹסְקִים סְבִירָא לְהוּ דְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת דַּוְקָא, וּמִזֶּה דִּיֵּק בְּחֹק יַעֲקֹב (סק"ז) כְּשֶׁלֹּא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע קֹדֶם בְּדִיקָה וּבָאִים שְׁנֵי חִיּוּבִים כָּאֶחָד, יִקְרָא תְּחִלָּה כִּי תָּדִיר הוּא, עַיֵּן שָׁם]:

ב (ג) שֶׁלֹּא יַתְחִיל. וַחֲצִי שָׁעָה קֹדֶם הַזְּמַן אָסוּר דִּלְמָא אָתֵי לְאִמְּשׁוּכֵי. וּמִי שֶׁלֹּא בָּדַק בַּלַּיְלָה אָסוּר בַּיּוֹם עַד שֶׁיִּבְדֹּק: (ג) וְלֹא יֹאכַל. וּטְעִימָה בְּעָלְמָא שָׁרִי, וְהָיְינוּ פֵּרוֹת אוֹ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אִסְרוּ חַג. וּלְהַטִּיל חֵרֶם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְצֹרֶךְ גָּדוֹל מֻתָּר בְּנִיסָן, אַף שֶׁאָסוּר בְּתִשְׁרֵי [אַחֲרוֹנִים]:

א (א) מִפְּנֵי הַנֵּס. שֶׁבְּשָׁנָה שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם הָיָה עֲשָׂרָה בְּנִיסָן בְּיוֹם שַׁבָּת, וְלָקְחוּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׂה לְפִסְחוֹ וְקָשְׁרוּ בְּכַרְעֵי הַמִּטָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יב ג) 'בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבוֹת' וְגוֹ', וְהַמִּצְרִים רָאוּ זֶה וּשְׁאָלוּם לָמָּה זֶה לָכֶם, וְהֵשִׁיבוּ לְשָׁחְטוֹ לְשֵׁם פֶּסַח בְּמִצְוַת ה' עָלֵינוּ, וְהָיוּ שִׁנֵּיהֶם קֵהוֹת עַל שֶׁשּׁוֹחֲטִין אֶת אֱלֹהֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ רַשָּׁאִין לוֹמַר לָהֶם דָּבָר. וּמִפְּנֵי שֶׁאָז הָיָה עֲשִׂירִי בַּחֹדֶשׁ בְּשַׁבָּת, עַל כֵּן קָבְעוּ לִקְרוֹת שַׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּסַח לְעוֹלָם שַׁבַּת הַגָּדוֹל: (ב) בְּמִנְחָה הַהַגָּדָה. לְפִי שֶׁהָיְתָה בּוֹ הַתְחָלַת הַגְּאֻלָּה וְהַנִּסִּים. וַאֲפִלּוּ אִם חָל שַׁבַּת הַגָּדוֹל בְּעֶרֶב פֶּסַח, וְאָז דּוֹרְשִׁין בַּשַּׁבָּת הַקּוֹדֵם [אַחֲרוֹנִים]:

א (א) בִּתְחִלַּת לֵיל וְכוּ'. פֵּרוּשׁ (ג) תֵּכֶף אַחַר יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים שֶׁיֵּשׁ עֲדַיִן קֶצֶת מֵאוֹר הַיּוֹם רָאוּי לְהַתְחִיל לִבְדֹּק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְרַשֵּׁל אוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח: (ב) בּוֹדְקִין וְכוּ'. וְגַם צָרִיךְ לְבַטֵּל אָז אֶת הֶחָמֵץ וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן תל"ד סָעִיף ב'. (ג) וּמִן הַתּוֹרָה בְּאֶחָד מֵהֶן סַגִּי, דִּכְשֶׁמְּבַטְּלוֹ בְּלִבּוֹ וּמַפְקִירוֹ, שׁוּב אֵינוֹ שֶׁלּוֹ וְאֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁבּוֹדְקוֹ וּמְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו וּמְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם, אֶלָּא שֶׁחֲזַ"ל הֶחְמִירוּ דְּלֹא סַגִּי בְּאֶחָד מֵהֶן אֶלָּא בִּשְׁנֵיהֶם דַּוְקָא. לְפִי שֶׁחָשְׁשׁוּ אַחַר שֶׁהַבִּטּוּל תָּלוּי בְּמַחֲשַׁבְתָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם וּבְדֵעוֹתֵיהֶן, אוּלַי יֵרַע בְּעֵינֵי הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָמֵץ בְּעַד כַּמָּה אֲלָפִים לְהַפְקִיר, וְאַף שֶׁבְּפִיו יֹאמַר שֶׁיִּהְיֶה בָּטֵל וְהֶפְקֵר וְחָשִׁיב כְּעַפְרָא, מִכָּל מָקוֹם לִבּוֹ לֹא כֵן יַחְשֹׁב וְלֹא יְבַטְּלֶנּוּ בְּלֵב שָׁלֵם, וַהֲרֵי הוּא עוֹבֵר בְּ'בַל יֵרָאֶה', שֶׁהֲרֵי לֹא הוֹצִיא מִבֵּיתוֹ. וְעוֹד שֶׁמָּא מִתּוֹךְ שֶׁרְגִילִין בּוֹ כָּל הַשָּׁנָה, אִם יִהְיֶה בְּבֵיתוֹ וּרְשׁוּתוֹ גָּזְרִינַן שֶׁיִּשְׁכַּח וְיָבוֹא לֶאֱכֹל. וְלָכֵן תִּקְּנוּ חֲזַ"ל שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמְּבַטֵּל לֹא סַגִּי, אֶלָּא צָרִיךְ לִבְדֹּק לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם. וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לְבַטֵּל גַּם כֵּן, שֶׁמָּא לֹא יִבְדֹּק יָפֶה וְיִמְצָא חָמֵץ בְּפֶסַח וְיַעֲבֹר עָלָיו: (ג) לְאוֹר הַנֵּר. מִפְּנֵי (ג) שֶׁצָּרִיךְ לִבְדֹּק בַּחוֹרִין וּבַסְּדָקִין, וְאוֹר הַיּוֹם לֹא יוֹעִיל לָזֶה, וְכֵיוָן שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לְאוֹר הַנֵּר קְבָעוּהָ בַּלַּיְלָה, מִפְּנֵי שֶׁאָז אוֹרוֹ מַבְהִיק יוֹתֵר מִבַּיּוֹם וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם הָאָפֵל. וְגַם הִיא שָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם מְצוּיִים בְּבָתֵּיהֶם: (ד) שֶׁדֶּרֶךְ לְהַכְנִיס וְכוּ'. לָאו דַּוְקָא, אַף שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְהַכְנִיס שָׁם חָמֵץ, (ד) רַק בְּמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים שָׁם לִפְרָקִים בְּחָמֵץ, חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא הִכְנִיס שָׁם חָמֵץ וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ, וְכַמְבֹאָר לְקַמָּן סִימָן תל"ג (סעיפים ג-י): ב (ה) שֶׁלֹּא יַתְחִיל בְּשׁוּם מְלָאכָה וְכוּ'. וַאֲפִלּוּ חֲצִי שָׁעָה שֶׁקֹּדֶם הַזְּמַן אָסוּר דִּלְמָא אָתֵי לְאִמְּשׁוּכֵי, וְהוּא הַדִּין דְּאָסוּר לִכְנֹס לַמֶּרְחָץ וּבְכָל הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל בְּסִימָן רל"ב (ס"ב). וּמִי שֶׁשָּׁכַח לִבְדֹּק בַּלַּיְלָה, אָסוּר בַּיּוֹם בְּכָל הַדְּבָרִים עַד שֶׁיִּבְדֹּק [אַחֲרוֹנִים]: (ו) וְלֹא יֹאכַל. וּטְעִימָה בְּעָלְמָא שָׁרִי, וְהָיְינוּ פַּת כַּבֵּיצָה וְלֹא יוֹתֵר, אוֹ פֵּרוֹת אֲפִלּוּ הַרְבֵּה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסוֹף

בֵּאוּר הֲלָכָה

שֶׁלְּאִישׁ כָּזֶה אֵין נוֹתְנִין מִקֻּפָּה כַּמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵעָה בְּהִלְכוֹת צְדָקָה (סי' רנו ס"א) [מְקוֹר חַיִּים (סק"ג)]:

א * בְּמִנְחָה הַהַגָּדָה. [א]וּבְשֵׁם הַגְּרָ"א (סק"ב) כָּתְבוּ שֶׁלֹּא הָיָה נוֹהֵג בָּזֶה, מִשּׁוּם דְּאִיתָא בַּהַגָּדָה 'יָכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם' וְכוּ':

ב * וְלֹא יֹאכַל. עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ו) דְּפֵרוֹת מֻתָּר אֲפִלּוּ הַרְבֵּה, וְהוּא נוֹבֵעַ מִדִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) שֶׁדִּמָּה לְהָא דְּסִימָן רל"ב. וְלִכְאוֹרָה מִשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַבְּדִיקָה דְּהָיְנוּ צֵאת הַכּוֹכָבִים גַּם כֵּן מֻתָּר לֶאֱכֹל פֵּרוֹת אֲפִלּוּ הַרְבֵּה,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ג) אֵלִיָּה רַבָּה (סק"ה) וְחֹק יַעֲקֹב (סק"א) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (הל' זמן בדיק"ח ס"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) פּוֹסְקִים: (ג) גְּמָרָא (פסחים ח.) וּפוֹסְקִים: (ד) חֹק יַעֲקֹב (סק"ב):

ליקוטי דברי הרב: א] בשו"ע הרב הביא דברי השו"ע שאומרים בשבת הגדול במנחה עבדים היינו.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah